

12. ביטוח זכויות עובדים בפשיטת רגל ובפירוק תאגיד

א. כללי

ענף זכויות עובדים בפשיטות רגל הוקם ב-1975 על רקע פגיעות בעובדים רבים בעקבות קריסתם של עסקים וכניסתם להליכי פשיטת רגל ופירוק. עובדים אלה איבדו לא רק את משרותיהם ויתרת שכרם אלא גם את פיצויי הפיטורין שלהם כמתחייב מהסכמי העבודה, וגם זכויותיהם הסוציאליות נפגעו. זאת מאחר שברוב המקרים לא נותרו למעסיקיהם מקורות כספיים או נכסים למימוש כדי לממן את יתרת החוב המגיעה לעובדים ולקופות הגמל (ראו הגדרות בהמשך).

ייעודו של ענף זכויות עובדים בפשיטת רגל ובפירוק תאגיד הוא לשלם באמצעות גמלאותיו לעובדים את יתרת החוב של המעסיקים בפשיטות רגל בגין שכר ופיצויי פיטורין ולשמור על רציפות הזכויות הסוציאליות בקופות הגמל.

גמלאות הענף לעובדים ולקופות הגמל ממומנות באמצעות תשלומי דמי הביטוח של המעסיקים (ב-2014 בשיעור של 0.01% משכרו החודשי של העובד עד תקרת ההכנסה החייבת בדמי ביטוח, ו-0.05% מעל תקרה זו עד מקסימום הבסיס לגבייה), וגם באמצעות השתתפות הממשלה בשיעור 0.02% במסגרת שיפוי האוצר.

פעילות הענף מאפשרת להפריד הפרדה מלאה בין ביצוע התשלומים לעובדים ולקופות גמל לבין מימוש נכסי המעסיקים בפשיטת רגל ובפירוק. כמו כן הוצמדו סכומי הגמלאות לשינויים בסכום הבסיסי כהגדרתו בחוק הביטוח הלאומי.

למרות ההתקדמות הניכרת שהושגה בתחום ההגנה על שכרו וזכויותיו של העובד, נותרו כמה בעיות שעדיין לא נפתרו:

- החוק מחייב הוצאת צו פירוק/פשיטת רגל. זהו תהליך ממושך בדרך כלל המעכב במקרים רבים את תשלום יתרת החוב לעובד.
  - ההוצאות המשפטיות הכרוכות בהליכי הפירוק של המעסיק עשויות להיות גבוהות מסכום החוב שהמעסיק חייב לעובד, ולכן לעובד אין סיבה לפתוח בהליכים אלה והוא אינו יכול לממש את זכויותיו בענף זה. בשנה האחרונה, בעקבות הפחתת עלות איגרות הפירוק גדל מספר הבקשות לפירוק בגין סכומי שכר ופיצויים בסכומים נמוכים יותר.
  - העובדים שצברו תקופות ותק ארוכות מקבלים ברוב המקרים את הגמלה המרבית שאינה אלא סכום חלקי לעומת החוב שהמעסיק חייב להם.
- להלן כמה מן ההגדרות בחוק:
- **מעסיק בפשיטת רגל או פירוק:** כל סוגי התאגידים שהוצא כנגדם צו פשיטת רגל או פירוק, ואשר העובדים או קופות הגמל לא קיבלו את המגיע להם: עובדים עצמאיים, חברות בע"מ, שותפויות, אגודות שיתופיות ועמותות.
  - **עובד:** כל מי שעבד אצל מעסיק בזמן מתן צו פשיטת רגל או צו פירוק, שעדיין לא קיבל את יתרת שכרו ופיצויי הפיטורין. בהגדרה זו נכללים עובדים תושבי ישראל, תושבי חוץ ותושבי השטחים העובדים מכוח הסכם עבודה תקף.
  - **קופות גמל:** כל גוף שעל פי הוראות הסכם קיבוצי חוזה עבודה, או הסכם אחר שבין העובד והמעסיק ולפי הסכמת אותו גוף, על המעסיק להעביר אליו כספים מכספי המעסיק או משכרו של העובד לשם צבירתן או הבטחתן של זכויות העובד הקשורות בעבודתו, בהפסקת עבודתו, בפרישה ממנה או בביטוחו הסוציאלי.

ב. הגמלאות המשולמות והיקף התשלומים

• נמלאות לעובד

- **שכר:** סכומים שטרם שולמו לעובד תמורת עבודתו - שכר עבודה, שעות נוספות, דמי הבראה, פדיון ימי חופשה, תשלום בעד חגים וביגוד - לרבות סכום שנוכה משכרו של העובד שלא על פי חוק וטרם הועבר לתעודתו. אם השכר אינו עולה על שכר המינימום, העובד זכאי לקבל את שכר המינימום הקבוע בחוק (ב-2014: 4,300 ש"ח לחודש).
- **פיצויי פיטורין:** פיצויים שהעובד זכאי להם עד מועד הפסקת עבודתו בגין הוותק שנצבר בשנות עבודתו אצל המעסיק.
- הגמלה המרבית לעובד (לשכר ולפיצויי פיטורין) נקבעה ל-13 פעמים הסכום הבסיסי (112,424 ש"ח ב-2014).
- **גמלאות לקופות גמל**
נועדו להבטיח את רציפות הזכויות של העובדים. הגמלאות מוגבלות לסכום מרבי של פעמיים הסכום הבסיסי (17,296 ש"ח ב-2014).
- ב-2014 שולמו 329.2 מיליון ש"ח לעובדים ולקופות הגמל (לוח 1), 80.3% מן הסכום שולמו לעובדים. שיעור השכר בלבד - 16.5%, ופיצויים בלבד - 3.2%.

ב-2014 שולמו 329.2 מיליון ש"ח לעובדים ולקופות הגמל

לוח 1

התשלומים לעובדים ולקופות גמל
והתשלום לפי סוג הגמלה כאחוז מכלל התשלומים, 2010-2014

שנה	התשלום לפי סוג הגמלה לעובד כאחוז מסך הכל			סך התשלומים (מיליוני ש"ח)			שנה
	פיצויי פיטורין בלבד	שכר בלבד	שכר ופיצויי פיטורין	סה"כ	לקופות גמל	לעובדים	
2010	2.8	16.0	81.2	100.0	11.7	278.5	290.2
2011	2.4	15.8	81.8	100.0	10.2	248.2	258.4
2012	2.5	17.0	80.5	100.0	7.1	288.9	296.0
2013	3.2	15.1	81.7	100.0	14.6	281.0	295.6
2014	3.2	16.5	80.3	100.0	8.1	321.1	329.2

ג. נתונים על מעסיקים ועל עובדים

פרק הזמן מאז נותקו יחסי העובד-מעביד ועד שמשולמת הגמלה אורך לעתים קרובות כמה שנים. המשבר הכלכלי ב-2008 והמיתון בעקבותיו השפיעו על היקף הפעילות של הענף ב-2010-2014, והדבר צפוי להימשך בשנים הבאות (לוח 2). הפחתת סכומי איגרות הפירוק אפשרה גידול במספר התביעות לגמלאות בענף זה.

ב-2014 היו 630 מעסיקים חדשים המצויים בפשיטת רגל ובפירוק שמפריקהם הגישו בשמם של העובדים וקופות הגמל תביעות לענף - עלייה של 10.5% לעומת 2013. התקבלו לטיפול 11,500 תביעות החדשות - עלייה של 15% לעומת 2013, ואושרו 10,300 תביעות של עובדים. מספר העובדים שבשמם אושרו תביעות קופות גמל ב-2014 היה 2,370 - ירידה של 35% לעומת 2013.

ב-2014 היו 630 מעסיקים חדשים המצויים בפשיטת רגל ובפירוק - עלייה של 10.5% לעומת 2013

לוח 2

מעסיקים חדשים בענף, תביעות עובדים שהתקבלו ואושרו ותביעות קופות גמל שאושרו, 2010-2014

שנה	מעסיקים חדשים שהתקבלו	תביעות חדשות של עובדים		תביעות חדשות של קופות גמל		עובדים שבעדם שולם לקופות גמל	מבוטחים ששולם בעבורם לקופות גמל**
		אושרו*	התקבלו	אושרו*	התקבלו		
2010	560	8,400	9,100	300	320	3,900	4,330
2011	510	7,000	7,200	290	310	4,100	4,260
2012	490	8,800	10,100	235	280	1,510	1,570
2013	570	8,100	10,000	330	330	2,520	3,430
2014	630	10,300	11,500	190	300	2,180	2,370

* כולל אישורי תביעות שהתקבלו בשנים קודמות.
** מבוטחים בכמה קופות גמל.

ביותר ממחצית תיקי המעסיקים שהתקבלו לטיפול בענף ב-2010-2014 התקבלו 1-5 תביעות לתיק (לוח 3). עם זאת, יש להביא בחשבון תביעות עתידיות נוספות בתיקים שיתקבלו בשנים הקרובות, העשויות לשנות את התפלגות המעסיקים לפי מספר תביעות העובדים בתיקיהם.

לוח 3

מעסיקים חדשים בענף לפי מספר התביעות (לא כולל תביעות של קופות גמל), 2010-2014

שנת קבלת התיק	סך הכל מעסיקים (מספרים מוחלטים)	מספר תביעות למעסיק כאחוז מסך כל המעסיקים			
		סך הכל	1-5	6-25	26 ויותר
2010	550	100.0	55.2	30.9	13.9
2011	480	100.0	57.5	31.6	10.9
2012	520	100.0	55.7	30.5	13.8
2013	560	100.0	52.4	35.5	12.1
2014	630	100.0	63.2	27.7	9.1

לוח 4

מעסיקים חדשים בענף בשיטות רגל לפי ענף כלכלי (אחוזים), 2010-2014 *

שנה	סך הכל (מספרים מוחלטים)	חקלאות	תעשייה	בינוי	מסחר	תחבורה	שירותים**
2011	510	1.2	16.7	12.1	32.7	3.5	33.8
2012	490	1.9	15.9	12.0	31.6	4.3	34.3
2013	570	0.5	15.3	12.7	34.0	4.0	33.5
2014	630	1.6	12.6	11.0	38.6	3.6	32.6

* סדרה חדשה המבוססת על-פי סיווג ענפי כלכלה - 2011.
** כולל שירותים עסקיים, פיננסיים, ציבוריים ואישיים.

לוח 5

תביעות עובדים שאושרו כאחוז מסך הכל, לפי ענף כלכלי *, 2010-2014

שנה	סך הכל (מספרים מוחלטים)	חקלאות	תעשייה	בינוי	מסחר	תחבורה	שירותים**
2010	8,400	1.0	14.3	8.0	27.6	3.3	45.8
2011	7,000	0.8	15.3	12.3	17.4	1.1	53.1
2012	8,800	0.5	18.1	4.0	16.0	2.5	58.9
2013	8,100	1.3	19.6	9.4	27.1	2.6	40.0
2014	10,300	0.4	8.7	5.4	32.3	0.9	52.3

* סדרה חדשה המבוססת על-פי סיווג ענפי כלכלה - 2011.
** כולל שירותים עסקיים, פיננסיים, ציבוריים ואישיים.

ב-2014 התרכזו המעסיקים הללו בענפים הכלכליים האלה: מסחר (38.6%), שירותים (32.5%) ובנייה (11.0%) (לוח 4). בשנה זו היוו עובדי השירותים 52.3% מסך כל העובדים החדשים שתביעותיהם אושרו (לוח 5).

380 עובדים, שהם כ-3.7% מכלל העובדים החדשים שתביעתם אושרה, קיבלו ב-2014 את הגמלה המרבית המגיעה להם, בדומה לשנה הקודמת. 10% מהעובדים שבשמהם הוגשו תביעות לקופות גמל קיבלו את הגמלה המרבית. יצוין כי מספרם עשוי לעלות, עקב תשלומי הפרשי גמלאות בשנים הבאות (לוח 6).

בשנה זו היוו עובדי השירותים 52.3% מסך כל העובדים החדשים שתביעותיהם אושרו

לוח 6

עובדים וקופות גמל שקיבלו גמלאות מרביות כאחוז מסך כל התביעות שאושרו, 2010-2014

שנה	עובדים שקיבלו את הגמלה המרבית		עובדים ששולמה בעבורם גמלה מרבית לקופות הגמל *	
	סך הכל	כאחוז מסך התביעות שאושרו	סך הכל	כאחוז מסך תביעות עובדים שאושרו
2010	170	2.0	290	7.4
2011	240	3.4	220	5.6
2012	45	0.5	200	13.3
2013	380	4.7	470	18.5
2014	380	3.7	220	10.0

* מוין מחדש.

ד. גביית חובות של מעסיקים

על פי החוק, הענף ראשי לדרוש ממפרקי המעסיקים את סכומי הגמלאות ששולמו לכל עובד בדין קדימה¹ בסכום שלא יעלה על הסכום שנקבע לפי פקודת החברות, פקודת פשיטת רגל, תקנות

1 חובות בדין קדימה הם חובות שניתנה להם עדיפות על פני חובות אחרים, כאשר עדיפות זו היא לנושים רגילים ולא לנושים מבוטחים הזכאים למלוא כספם בתהליך פש"ר/פירוק. לפי החוקים בנושא זה יש סוגי חובות שיש להם דין קדימה והם מדורגים לפי סדר העדיפות הזה: א) שכר עבודה; ב) חובות בגין ניכוי במקור למס הכנסה; ג) חובות אחרים כגון מזונות ודמי שכירות; ד) מיסים עירוניים.

אגודות שיתופיות ועוד. הסכום בדין קדימה לעובד לשכר בלבד היה ב-2014 24,080 לשכר עבודה ו-36,120 לשכר ופיצוי פיטורין. בגמלאות ששולמו לקופות גמל אין סכומים בדין קדימה. בנוגע ליתרת החוב, הענף הוא בבחינת נושה רגיל. יצוין כי אם שולם לעובד הסכום המרבי (112,424 ש"ח ב-2014), הסכום שישלמו המפרקים לענף בדין קדימה יעבור לידי העובד לכיסוי חלק מהחוב שיש למפרקים כלפי העובד. במקרה זה הענף הופך לנושה רגיל מהשקל הראשון.

לפי אותו חוק, הענף לא יהיה זכאי לגבות מהמפרק את הפרשי ההצמדה ששילם לזכאי בעבור התקופה שלאחר יום מתן צו הכינוס או צו הפירוק, אלא אם כן המפרק החליט לשלם ריבית, הפרשי הצמדה או שניהם יחד בגין התקופה האמורה גם ליתר הנושים. לדוגמה, אם שולמו לעובד שכר ופיצויים בסך 35 אלף ש"ח כאשר 2,000 ש"ח מתוכם הם הפרש הצמדה בגין התקופה שלאחר מתן צו כינוס או צו פירוק, הסכום הנוותר - 33,000 ש"ח - מתחלק ל-13,500 ש"ח בדין קדימה, והיתרה -19,500 ש"ח - היא חוב רגיל.

מהאמור לעיל עולה כי החוק מגביל את יכולת הענף לגבות (אם אפשר) מהמפרקים סכומים חלקיים על חשבון הגמלאות ששולמו לעובדים וקופות גמל שנשחקו במשך הזמן. לוח 7 מציג את סכומי החוב בדין קדימה ומשקלם בסכומי הגמלאות ששולמו ב-2010-2014 ואת סכומי הגבייה מהמפרקים ושיעורם בסך החוב בדין קדימה באותן שנים. מלוח זה אנו למדים כי ענף זכויות עובדים בפשיטת רגל ובפירוק היה זכאי לקבל בדין קדימה בשנת 2014 63.9% מסכום הגמלאות ששולמו לעובדים ולקופות גמל באותה שנה.

ב-2014 הצליח המוסד לגבות 31 מיליון ש"ח על חשבון תשלומי גמלאות ששולמו בעבר, המהווים כ-14.7% מהחוב בדין קדימה בשנה זו.

ב-2014 הצליח המוסד לגבות 31 מיליון ש"ח על חשבון תשלומי גמלאות ששולמו בעבר, המהווים כ-14.7% מהחוב בדין קדימה בשנה זו

לוח 7

חוב בדין קדימה כאחוז מסך הגמלאות ששולמו לעובדים ולקופות הגמל וגבייה מהמפרקים כאחוז מסכום החוב בדין קדימה, 2010-2014

שנה	החוב בדין קדימה השוטף		גבייה ממפרקים על חשבון העבר	
	סכום (מיליוני ש"ח)	כאחוז מסך הגמלאות	סכום (מיליוני ש"ח)	כאחוז מחוב בדין קדימה
2010	126.0	43.5	32.1	25.5
2011	140.3	54.3	13.0	9.3
2012	180.6	61.0	31.7	17.6
2013	176.2	59.6	15.3	11.8
2014	210.4	63.9	31.0	14.7

